

Yazar Bilgileri Author(s)

Yüksek Lisans Öğrencisi

Ahmet Tefvik COŞKUN

Münster Üniversitesi

İslam Hukuku

a.coskun6694@gmail.com

ORCID: 0009-0000-6053-6200

Künye Bilgisi

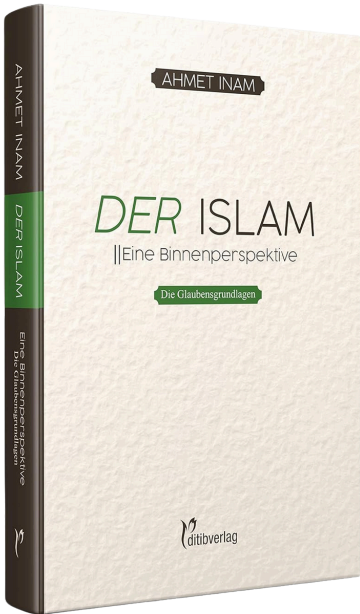
Ahmet İnam, *Der Islam - Eine Binnenperspektive*.

Cologne: Ditibverlag , 2020.

312 sayfa.

ISBN: 103946689620

Kitap İncelemesi / Book Review

Anahtar Kelimeler / Keywords

İslâm / Islam

Tarih / History

Modernizm / Modernism

Postmodernizm / Postmodernism

İman Esasları / Fundamentals of Faith

Makale Tarihleri / History of Article

Geliş Tarihi / Received

15/11/2024

Kabul Tarihi / Accepted

19/12/2024

Atıf / Citation

Coşkun, Ahmet Tefvik. “Ahmet İnam, *Der Islam - Eine Binnenperspektive*”. *Kitabiyat İlahiyat Araştırmaları İnceleme-Eleştiri Dergisi* 2/2 (Aralık 2024), 141-151.

Avrupa’da özellikle son yıllarda artan siyasal İslam ve radikalleşme tartışmaları, birçok siyasetçi ve akademisyeni Avrupalı Müslümanların temel dini anlayışını yeniden sorgulamaya ve araştırmaya sevk etmektedir. Avusturya ve Almanya’da İslam’ın siyasetle olan ilişkisi ve Müslümanların günlük yaşamlarına kattığı normatif değerlerin medyaya sürekli yansımaları ve “İslam uzmanları” (Alm. *Islam-Experte*) olarak adlandırılan akademisyenlerin açıklamaları İslam’ın kamuoyundaki algısını olumsuz etkilemektedir.¹ Azınlık teşkil eden radikal ve fundamentalist gruplara yapılan tenkitlere çoğu zaman geleneksel İslam anlayışlarına sahip cemiyetler de dâhil edilirken İslam dini birçok farklı inanç ve zihniyetten ibaret olan bir din olarak tanımlanmaktadır. Bağlı oldukları dinin ilmî zenginlik ve sosyokültürel hoşgörüsüne işaret etmek isteyenlerle birlikte bu tasvir, genellikle liberal fikirlerini ön plana çıkarmaya çalışan reformcu ve modernistler tarafından kullanılmaktadır. İslam’ın farklı dinî anlayışlardan ibaret olduğunu savunanlar bunu - medya vasıtasıyla Alman halk diline dahi girmiş bulunan - “Tek bir İslam yoktur.” (Alm. Es gibt nicht *den* Islam.) deyimini sık sık dile getirmekteler.

Ahmet İnam’ın kaleme aldığı “*Der Islam - eine Binnenperspektive*” (T. tek İslam - İçerden Bir Bakış) adlı kitap, hem akademyada hem toplumda şöhret bulan söz konusu yaklaşımın fikri arka planına eleştirel bir yanıt mahiyetindedir. Yazar başka makalelerinde de dile getirdiği gibi, Almanya’da ve Avrupa ülkelerinde yerel kültür ve toplumsal özelliklere uyarlanmış İslam tanımlamalarını siyasi ve ideolojik gayretlerin tezahürü olarak değerlendirmektedir. Bazı akademisyen ve siyasetçilerin İslam dinini yerel kültürel

---

¹ Lean, Nathan, *The Islamophobia Industry* (London: Pluto Press, 2017), 209.

değerlere adapte etme çabalarını dinin temel esaslarını göz ardı eden modernist yaklaşımlar olarak değerlendiren müellif, İslam'ın değişmeyen sabit özelliklerinin dil, kültür ve sosyalleşme gibi faktörlerden etkilenmeyeceğini savunmaktadır (s. 10). Ön sözde “*sinkretistik*”² olarak tanımlanan bu plüralist yaklaşımların çalışmada uzun ve detaylı izahından sonra yanlışlığının ispat edilmeye, bu amaç doğrultusunda İslam dininin temel ve değişmez prensiplerinin ortaya konmaya çalışılacağı ifade edilmektedir (s. 9). Bununla birlikte incelenen eser, okuyucuya “*Charakteristika des Islam*” (T. İslam'ın ayır edici nitelikleri) başlığı altında dinin temel özelliklerini sunan bir “İslam'a iriş” çalışması olarak nitelenebilir. Müslümanların Almanya'da yarım asırdan daha uzun bir zamandır bulunmasına ve ülkedeki nüfuslarının 5 milyonu aşmasına³ rağmen Almandada Müslümanların bakış açısıyla, objektif nitelikte yazılmış “İslam'a Giriş” mahiyetinde eserler yok denecek kadar azdır. Bu eksikliği dile getiren İnam, çalışmada inanç esaslarını ve temel kavramları izah etmekle bu boşluğu doldurmayı hedeflediğini belirtmektedir (s. 15). İslam dinini genel okuyucu kitlesine tanıtan mevcut Almanca kitapların çoğunlukla başka dilden tercüme edilmiş veya gayrimüslim yazarlar tarafından kaleme alınmış eserler olduğu göz önünde

---

² Sinkretizm farklı düşünce ve ideolojik tutumları karıştırarak ayrı inanç yollarını birleştirmeyi ifade eder.

³ Katrin Pfündel, Anja Sticks ve Kerstin Tanis, *Muslimisches Leben in Deutschland 2020 - Studie im Auftrag der Deutschen Islam Konferenz. Forschungsbericht 38 des Forschungszentrums des Bundesamtes* (Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2021), 37.

bulundurulursa, müellifin bu iddiasında haklı olduğu söylenebilir.⁴

İlk baskısı 2020’de yayımlanan bu eser sistematik ve bilimsel yapısına rağmen muhtasar içeriği ve anlaşılır üslubuyla genel okuyucuya hitap etmektedir. Yazar kitabın başında formüle ettiği İslamın dayandığı sabit esasları tanımlama hedefini ele aldığı bütün bölümlerde göz önünde bulundurup okuyucuyu sonunda yaptığı çıkarımlara ulaştırmayı başarmaktadır. Müellifin temel esasları tek tek tanımlayıp bunların tartışmaya açık ve kapalı yönlerini belirleme metodu, okuyucuya kitabın genel hedefini sürekli hatırlatmaktadır. Giriş ve Sonsöz bölümleri dışarıda bırakıldığında eser dört ana başlıktan oluşmaktadır: İslam, İnsan, Hükümler ve Hayat, İnanç Esasları. Ana iddiasını temellendirmek amacıyla “*Der Islam*” (T. tek İslam) adını verdiği bölümde İslam ve din kavramlarını nitelemekte ve İslam kavramının soyutlaştırılıp sabit esasları olmayan bir “müphemlik kültürü” olarak telakki edilmesini ve sunulmasını eleştirmektedir (s. 10). “*Charakteristika*” olarak adlandırdığı dinin değişim kabul etmeyen evrensel ayır edici niteliklerinin bir insanın Müslüman olup olmamasında mutlak belirleyici olduğunu ifade eden yazar, bunları gelecek bölümlerde tanımlamaya çalışmaktadır (s. 11). Okuyucunun kitap metni içerisinde sürekli karşısına çıkan “*Charakteristika des Islam*” kavramı en az kitabın başlığı kadar önem taşımaktadır, zira ortaya koyduğu iddiasını kanıtlayabilmek adına öne sürdüğü⁵ bu kavramı tanımlayıp izah etmesine

---

⁴ Fabian Goldmann. “Fünf Bücher über den Islam, die du lesen solltest”. *Jetzt*. Erişim 2 Aralık 2024
<https://www.jetzt.de/politik/fuenf-buecher-ueber-den-islam-die-du-lesen-solltest>

⁵ Bir başlık olarak bu adlandırmaya sair yazarlarda rastlanmıyor.

bağlı kalmaktadır.⁶ Bu tanımlamayı örnekler ve deliller sunmakla başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği söylenebilse de mesela klasik “Usûlü’-d-dîn” ve “Usûl-i fıkıh” eserlerinde alışık olduğumuz net bir metodolojik alt yapı bulmakta okuyucu zorlanacaktır.

Bir sonraki bölümde (“*Der Mensch*”, T. İnsan) İslam’ın insan tasavvurunu yorumladıktan sonra iman-amel ilişkisini “*Die Gebote und das Leben*” (T. Hükümler ve Hayat) adlı kısa bir bölümde özetler ve kitabın büyük kısmını teşkil eden inanç esaslarını ele alan “*Die Glaubensgrundlagen*” (T. İnanç esasları) adlı bölüme geçer. Bölümlerin hemen hepsinde incelediği kavram ve esaslar hakkında güncel tespitler yapıp sosyokültürel hatta bazen siyasi analizler yapmaktadır. Bunu kendi ifadesiyle okuyucuyu tefekküre sevk etme maksadıyla yaptığını bildirir (s. 16). Yazar daha ziyade genel okuyucuya hitap etmek istediğini belirtse de sık sık teknik kavram ve istilâh kullanmıştır.

Ahmet İnam İslam geleneğinde mezhep ve metot farklılıklarından oluşan çeşitliliği reddetmemekle birlikte, İslam dini kavramını somut içerik ve özelliklerle tanımlamaktan kaçınan yaklaşımları eleştirmekte ve bunun çoğu zaman reformcu düşünürler tarafından suistimal edildiğini ifade etmektedir (s. 9). İnam’a göre İslam kaynaklarının ortaya koyduğu ve gayrimüslimlerin dahi İslam dinine özgün olarak algılayabileceği imanın şartları gibi inanç esasları, namaz ve oruç gibi temel ibadetlerin ve helal-haram gibi kat’i hükümlerin bir veya birkaçını inkâr etmek,

---

⁶ Yazar 2022’de genel ve özellikle genç okuyucu kitlesine hitap etmek amacıyla “*Charakteristika des Islams*” başlıklı bir eser yayımlamıştır. Söz konusu esere incelediğimiz bu çalışmanın daha basit ve öz bir şekli olarak da tanımlanabilir. İnam, Ahmet, *Die Charakteristika des Islam*, Köln: Ditibverlag, 2022.

Müslüman kimliğini kaybetmeye sebep olur (s. 12). İslam'ın temel özellikleri olarak açıkladığı bu hakikatlerin evrensel ve sabit olduğununun fakat tanımlama ve uygulamada doğal olarak farklı anlayışların bulunduğu altını çizer (s. 25).

Tespit ve yorumları ekseriyetle Ehl-i Sünnet ve'l Cemaat olarak adlandırılan gelenekçi Sünni çoğunluk anlayışını temsil ettiği görülse de yazar, inanılması zorunlu olarak tanımladığı esasları tarif ederken usûlü'd-dîn geleneğinde zaten yaygın olan *Zarurat-ı Diniyye* kavramına ve Ehl-i Sünnet kelamcılarının ortaya koyduğu akaid literatürüne değinmez (s. 25). Buna benzer kitabın ahiret bahsi bölümünde tekfirciliği zemmedip iman ve küfür muvazenesi konusunda hoşgörü ve müsamahayı esas kabul etse de bu tutumun itikat mezhepleri arasında en çok ehl-i sünnet geleneğinin sahiplendiği bir tutum olduğunu belirtme gereği duymaz (s. 260). Bu tutumunda hitap ettiği kitlenin bazı kesimlerini derinleşen izahlarla yormak istememesi etkili olabileceksede meseleyi kapsamlı bir şekilde ele alma bağlamında söz konusu tutumun bir eksiklik olarak telakki edilmesi mümkündür.

İslam'ı ve onun tarihini tanıtan çoğu Almanca eserin göz ardı ettiği bir mesele olarak ilk insan ve peygamber Âdem'den son peygamber Muhammed'e (a.s.) kadar gelen ilahi bilgi ve vahiylerin aynı dinî geleneğin parçası olduğu İnam'ın eserinde birkaç kez ifade ve izah edilir. İnanç esaslarında fark olmadığını, İsa ve Musa dahil bütün peygamberlerin aslında aynı dini, yani İslam'ı tebliğ ettiğini ve şeriatlerdeki farklılıkların zamansal ve mekânsal şartlara bağlı olduğunu detaylıca açıklayıp vurgulaması özellikle gayrimüslim okuyucu açısından dikkate değerdir (s. 45). Nitekim yaygın olan İslam'ı tanıtmaya çalışmalarında şarkiyatçıların ve Hristiyanların algısına ters düşen ilahi

vahiylerin bütünlüğü esasına yer verilmez. Buna benzer şekilde bilhassa İslam hakkında ilk defa okuma ve araştırma yapma gayretinde olanların dikkate almadığı bir mesele olarak yazar Kuran'ın herhangi bir kitap veya edebi eser ile kıyaslanamayacağı ve İslam'ı baştan sona anlatan bir kitap gibi okunamayacağını vurgulamaktadır (s. 149). Kuran surelerinin iniş sırasına göre düzenlenmediğini ve sure içerisinde çoğu zaman konusal ve tarihsel bütünlük olmadığını bu bağlamda delil olarak zikretmektedir (s. 60).

Özellikle Müslüman okuyucuların fark edebilecekleri diğer bir husus da yazarın Kuran'da geçen peygamber kıssalarını nadir rastlanan bir tarzda ele almasıdır. Yazar, kıssaların tarihi ve itikadi yönleri üzerinde durmaksızın bugünün insanına/toplumuna sunduğu evrensel ahlaki değerleri belirtip izaha çalışmaktadır (s. 60). Böylelikle İslam dininin belirleyici özelliklerini geçmiş peygamberler ve onlara inen vahiylerle temellendirmekte ve bunları iman, ibadet ve ahlak başlıkları ile kategorize etmektedir.

Günümüz modernist ilahiyatçıların geleneksel nübüvvet ve mucize algısını tenkit etmelerini eleştirip "Miraç" ve buna benzer metafizik olaylara karşı ortaya koydukları tartışmaları okuyucuyu tatmin edecek mahiyette çürütmeye çalışmakta ve bunu özellikle mantıksal çıkarımlarıyla başarmaktadır (s. 130). Yazarın buna benzer birçok bağlamda gelenekselci/modernist-karşıtı denilebilecek tutumuna rağmen, bazı meselelerde yenilikçi görüş benimsemesi bir çelişki olarak değerlendirilebilir. Mesela halife Ömer devrinde hırsızlara verilen had cezasının kıtlık döneminde sosyal adaletin temin edilememesi nedeniyle uygulanmamasını, Kuran ayetiyle sabit olan bu hükmün bir ceza tavsiyesi olduğuna işaret ettiği çıkarımında bulunmakta ve dipnotunda son dönemin en meşhur

reformistlerinden sayılabilecek Hasan Hanefi'nin bir söyleşisine atıf yapmaktadır (s. 40).

Yazarın hadis kritiği ile alakalı kadın ve erkek tasavvurunu misal getirirken alıntı yaptığı İslam tarihçisi Rıza Savaş, sahabi Ebu Bekre'nin (Sahabe'nin güvenilirliği/udûlü) icma ile sabit olmasına rağmen! güvenilir olmadığını ve Buhari'nin kendisinden hadis rivayet etmesinin bir hata olduğunu belirtmektedir (s. 197).⁷

Tesettür konusunda Kuran'ın kadınlara yönelik örtünme emrinin sadece sosyal statüye bağlı olarak hür kadını köleden ayırmak için var olduğunu savunan İnam (s. 234), bu görüşüne kitabında genelde takip ettiği tutuma aykırı olarak ne klasik ne modern döneme ait kaynak veya alıntı göstermemektedir (s. 234). Okuyucu açısından bu metodolojik bir çelişki olarak değerlendirilebilir.

Çalışmasında şefaath kavramını ele alırken, şefaath etmenin peygamberlere münhasır olduğunu savunur, *evliya* kavramının yanlış algılandığını beyan eder ve İslam'ın ana kaynaklarında evliya statüsünün varlığına dair bir şey bulunmadığını savunur (s. 247). Oysa birçok hadiste evliya kavramının ve mertebesinin ifade edildiğine rastlanabilir.⁸ Bundan dolayıdır ki, *Fıkıh-ı Ekber* gibi erken dönem akaid kitaplarında "Evliyaların kerametleri haktır." ibaresi sıkça

---

⁷ Savaş değerlendirmesini Ebu Bekre'nin iftira cezası aldığı bilgisi ile açıklamaya çalışsa da bununla hadis usulü alanında vukufiyet sahibi olmadığını göstermektedir. Nitekim Ebu Bekre mahkemeye davacı olarak değil, şahitliği istenilen bir tanık olarak çıkıyor. Suçun ispatı için gerekli olan dört tanığın bulunamaması onu (davacı gibi) müfteri durumuna düşürmüyor, yalnızca ceza görmesine sebep oluyor. Detaylar için bkz. el-Abbad, Abdulmuhsin, *ed-Difa' ani s-Sahabi Ebi Bekre ve merviyatıhi*, (Riyad: Daru-l muğni li n-neşr, 1999), 17.

⁸ İbn-i Mâce, Zühd, 4; Buhârî, Rikâk, 38.

görülebilmek.⁹ Yine en meşhur hadis kaynaklarında peygamberlerden sonra âlimlerin ve şehitlerin şefaati edeceği¹⁰ hatta sahabi Osman b. Affan'ın ahirette müminlere şefaati edebilecek kimselerden olacağı vâridir.¹¹

Kitap özünde Müslümanlar için oluşturulmuş bir kaynak olarak dikkat çekse de, bütünüyle klasik ve modern düşünce arasında bir denge kurma çabası olarak nitelenebilir. Yazarın bunu kısmen başardığı söylenebilir. İnam, İslam'ın ana kaynaklarını değerlendirirken, zamanla değişen sosyal yapıları da göz önünde bulundurarak dinin normatif ilkelerini de günümüz koşullarıyla bağdaştırmak istediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, haksız bulduğu reformist düşünürlerin eleştirilerine dair ortaya koyduğu karşı görüşler, okuyucuya yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Kitabın başında kendisine hedef olarak belirlediği İslam'ın temel prensiplerini tanımlama ve bu vesileyle okuyucuyu tefekküre sevk edecek bir "İslam'a Giriş" eseri oluşturma gayesini dikkate alacak olursak, Ahmet İnam'ın bu konuda tatminkâr bir eser ortaya koyduğu rahatlıkla söylenebilir. Akıcı ve kolay bir dil kullanması, konuları basit bir düzen içerisinde ele alması ve Avrupa'da yaşayan bir Müslüman olarak güncel durumlara vakıf olması elbette eserin niteliğini müspet manada etkilemiştir. Dinin esaslarını hangi kriterlere göre belirlenmesi gerektiği konusunda derinlik ve kapsamlılık açısından tatmin edici ölçüde bir metodolojik alt yapı sergileyemese de alternatif bir inanç ilmi olarak adlandırabileceğimiz bu eser, okuyucuyu

---

⁹ Ebû Hanife, *el-Fıkhu'l Ekber* (İstanbul: Beyan Yayınları, 2018), 12; Sifil, Ebubekir, *Ehl-i Sünnet Akâidi* (İstanbul: Rihle Kitap, 2018), 249.

¹⁰ İbn-i Mâce, *Zühd*, 37.

¹¹ Tirmizî, *Sifâtü'l-kıyâme*, 10.

İslam'ın karakteristik ve temel prensiplerine yönlendirmeyi başarmaktadır.

KAYNAKÇA

- el-Abbad, Abdulmuhsin. *ed-Difa'ani s-Sahabi Ebi Bekre ve merwiyyatihu*. Riyad: Daru-l muğni li n-neşr, 1999.
- Ebû Hanîfe. *el-Fıkhu'l-Ekber*. çev. Hamza Yaman. İstanbul: Beyan Yayınları, 2018.
- Fabian Goldmann. "Fünf Bücher über den Islam, die du lesen solltest". *Jetzt*. Erişim 2 Aralık 2024
<https://www.jetzt.de/politik/fuenf-buecher-ueber-den-islam-die-du-lesen-solltest>
- İnam, Ahmet. "Die Konstantinierung des Islams". *IslamiQ*. Erişim 2 Aralık 2024. <https://www.islamiq.de/2018/09/01/die-konstantinierung-des-islams>.
- İnam, Ahmet. "Unveränderliche Religion, veränderlicher Brauch. *IslamiQ*. Erişim 2 Aralık 2024. <https://www.islamiq.de/2018/09/08/unveraenderliche-religion-veraenderlicher-brauch/>
- Lean, Nathan. *The Islamophobia Industry*. London: Pluto Press, 2017.
- Pfündel/Katrin, Stichs/Anja, Tanis/Kerstin (2021): *Muslimisches Leben in Deutschland 2020 - Studie im Auftrag der Deutschen Islam Konferenz*. Forschungsbericht 38 des Forschungszentrums des Bundesamtes, Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge.
- Sifil, Ebubekir. *Ehl-i Sünnet Akâidi: Muhtasar Tahâvî Akâdesi Şerhi*. İstanbul: Rihle Kitap, 2018.